Bijlage 2. Toelichting werkwijze clustering thema's en prioritering

Om een praktisch voorstel te doen over de scenario's van de te voeren risicodialogen in 2021, is ter voorbereiding van de risicodialogen een clustering van thema's gemaakt op basis van de resultaten van de klimaatstresstest van de gemeente Staphorst. Vervolgens zijn de thema's geprioriteerd ten opzichte van de klimaatstressopgaven wateroverlast, hitte, droogte en gevolgen van overstromingen. Dit is gedaan om later een beter onderbouwde beslissing te kunnen maken over welke thema's en klimaatstressopgaven wél worden meegenomen in de klimaatdialogen, en welke niet. Hieronder wordt uitgelegd wat de clustering en prioritering precies inhoudt.

Clustering in thema's

Voor een analyse van de klimaatrisico's voor de gemeente Staphorst met betrekking tot hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen en de mogelijke handelingsperspectieven wordt verwezen naar de online klimaatstresstest en de memo Klimaatstresstest Staphorst en aanbevelingen voor vervolgtraject (RHDHV, 19-2-2020). Op basis van deze analyse zijn de resultaten van de klimaatstresstest in de volgende thema's geclusterd:

- Gezond wonen en werken
- Landschap, natuur en recreatie
- Belangrijke netwerken/vitale en kwetsbare functies
- Bewust boeren

Bij onderstaande uitleg van de thema's wordt voortdurend de verbinding gelegd met de Omgevingsvisie 'Staphorst voor elkaar!'.

Gezond wonen en werken

Dit thema gaat over de effecten van de klimaatstressopgaven op de gezondheid van de inwoners en bezoekers. Hittestress kan ervoor zorgen dat mensen slecht slapen, minder productief zijn op het werk en zelfs gezondheidsklachten kunnen ondervinden. Voor mensen op leeftijd kan dit levensgevaarlijk zijn. Door droogte kunnen er meer pollen in de lucht komen. Daarnaast heeft de eikenprocessierups baat bij droge winters en zomers. Mensen die in contact komen met wateroverlast hebben meer last van maag-darm- en luchtweginfecties. Oppervlaktewater kan vervuild raken door droogte en hitte, met als gevolg legionella en blauwalg in (zwem)water.

Dit thema sluit aan bij het thema gezonde en dynamische samenleving uit de Omgevingsvisie, waarbij wordt benadrukt dat gezondheid ook een belangrijk fysiek component heeft in de vorm van goede leefomstandigheden. Bestand zijn tegen klimaatverandering draagt daaraan bij.

Landschap, natuur en recreatie

Dit thema gaat over het gebruik en de omgang met het landschap. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar de functies binnen dit landschap, zoals natuur, recreatie en landbouw. Klimaatverandering kan invloed hebben op het landschap en de natuur. Zo kunnen droogte en hitte leiden tot een verandering in biodiversiteit. Het landschap, de natuur en recreatie kunnen andersom ook weer worden gebruikt om schadelijke klimaateffecten te mitigeren, bijvoorbeeld door er waterbuffers te creëren, of waterplassen te gebruiken voor recreatie in tijden van hitte.

Dit thema sluit aan bij het thema innovatieve plattelandseconomie van de Omgevingsvisie, waar recreatie en toerisme worden gezien als manieren om de economie te verbreden. Ook past dit thema bij het thema verantwoord vernieuwen uit de Omgevingsvisie, omdat hierin de focus wordt gelegd op de afwisselende landschappen van Staphorst, en de wijze waarin deze, waar nodig, op een zorgvuldige manier kunnen worden vernieuwd.

Belangrijke netwerken/ vitale en kwetsbare functies
Belangrijke netwerken zijn de netwerken die nodig zijn om gebieden bereikbaar te houden. Denk hierbij aan spoorwegen en provinciale of Rijkswegen die door wateroverlast onbegaanbaar kunnen worden, of door droogte en hitte beschadigd kunnen raken. Hulpdiensten kunnen dan niet meer op plaats van bestemming komen. Ook elektriciteitsnetwerken kunnen hierdoor beschadigd raken. Vitale en kwetsbare functies zijn bijvoorbeeld locaties voor hulpdiensten, elektriciteitsvoorzieningen en waterzuiveringen. Het is belangrijk om vitale en kwetsbare functies goed in kaart te hebben om te zorgen dat deze bij calamiteiten of extreme weerseffecten goed zijn beschermd.

Dit thema sluit aan bij het thema gezonde en dynamische samenleving uit de Omgevingsvisie, omdat de belangrijke netwerken en vitale en kwetsbare functies direct bijdragen aan de gezondheid van inwoners en een beweegvriendelijke omgeving. Ook ligt er een link met innovatieve plattelandseconomie omdat bedrijven gebaat zijn bij robuuste en betrouwbare netwerken.

Bewust boeren
Dit thema draait om de bewuste omgang met de effecten van klimaatverandering op de landbouw, en andersom met de effecten van landbouw als functie met de omgang met klimaatrisico's. Door droogte kan bijvoorbeeld verzakking van gronden plaatsvinden. Hierbij speelt de tegenstelling tussen belang van lage grondwaterstanden voor boeren en hoge grondwaterstanden voor het tegengaan van bodemdaling een rol. Daarnaast kan er door droogte een tekort zijn aan water, waardoor boeren water niet voor het land kunnen gebruiken. Droogte, wateroverlast en overstromingen kunnen verder het risico op een mislukte oogst vergroten. Verder heeft de landbouw te maken met de balans tussen natuur en landbouw, die ieder een eigen uitwerking hebben op omgang met klimaatverandering. Aan de andere kant kan landbouw ook juist positief bijdragen aan klimaatadaptatie, bijvoorbeeld wanneer agrariërs kunnen helpen met waterberging.

Dit thema sluit aan bij het thema innovatieve plattelandseconomie uit de Omgevingsvisie, omdat hierin de rol van landbouw nader wordt beschouwd. Ook sluit het aan bij verantwoord vernieuwen, omdat de landbouw vaak onderdeel uitmaakt van het cultureel erfgoed van een gebied, en het landschap een de ruimtelijke kwaliteit bepaalt.

Prioritering van de thema's
Voor de prioritering is gebruik gemaakt van vier categorieën (zie tabel 1). Deze categorieën beschouwen het effect van de klimaatstressopgaven wateroverlast, droogte, hittestress en de gevolgen van overstroming op de thema's gezond wonen en werken, landschap, natuur en recreatie, belangrijke netwerken/vitale en kwetsbare functies, en bewust boeren. Ook is de vraag gesteld of een thema reeds in andere trajecten en gremia wordt behandeld.

Tabel 1

Vier categorieën voor prioritering

Geen effect	**Aanzienlijk effect, in andere trajecten geïntegreerd**
De groene kleur geeft aan dat een bepaalde *klimaatstressopgave* geen effect heeft op een bepaald thema. Er is daarmee hoe dan ook geen actie vereist.	De oranje kleur geeft aan dat er een aanzienlijk effect wordt ingeschat van de betreffende *klimaatstressopgave* op een bepaald thema. Er is actie vereist maar dit risico wordt voor Staphorst ook in een ander traject of gremium behandeld.
Klein tot matig effect	**Aanzienlijk effect, niet in trajecten geïntegreerd**
De gele kleur geeft aan dat er een klein tot matig effect van de *klimaatstressopgave* wordt ingeschat op een bepaald thema. Hiermee is mogelijk actie vereist, maar dit wordt niet als hoogst urgent ingeschat.	De rode kleur geeft aan dat er een aanzienlijk effect wordt ingeschat van de betreffende *klimaatstressopgave* op een bepaald thema. Er is actie vereist en dit risico wordt voor Staphorst nog niet behandeld in een ander gremium.

De resultaten van de prioritering worden weergegeven in tabel 2. De prioritering van deze thema's vormen de basis voor de te kiezen scenario's.

Tabel 2

Prioritering van klimaatstressopgaven, verdeeld naar thema

Thema	Wateroverlast	Droogte	Hittestress	Gevolgen overstroming
Gezond wonen en werken				Provincie
Landschap, natuur en recreatie		IBP Vitaal Platteland		
Belangrijke netwerken/ vitale en kwetsbare functies		Provincie RIVUS		Provincie
Bewust boeren	IBP Vitaal Platteland	IBP Vitaal Platteland		Provincie